

2. Смовженко Т. С. Фінансова грамотність : навч. посібник для вчителя. Київ, 2013. 312 с.

3. Варуфакіс Я. Розмови з донькою про економіку. Коротка історія капіталізму. Львів: Вид-во Старого Лева, 2018. 165 с.

Філіпчук Ольга Володимирівна

Консультант загального відділу Волинської обласної ради

КОНТРОЛЬ ЗА ЦІЛЬОВИМ ТА ЕФЕКТИВНИМ ВИКОРИСТАННЯМ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Для забезпечення виконання бюджету відповідно до прийнятих бюджетних рішень та досягнення цілей бюджетної політики у кожній бюджетній системі має бути встановлено чіткий порядок та правила використання бюджетних коштів.

Отже, під бюджетним контролем розуміється система заходів з перевірки законності та доцільності створення, розподілу та використання грошового фонду місцевого самоврядування, тобто на всіх стадіях бюджетного процесу здійснюється фінансовий контроль і аудит та оцінка ефективності використання бюджетних коштів [1].

Відповідно до основних стадій бюджетного процесу бюджетний контроль поділяється на попередній, поточний і остаточний.

Попередній контроль — здійснюється на стадії складання, розгляду та затвердження бюджету і сприяє досягненню узгодженості в бюджетному процесі річних і стратегічних завдань, визначенню пріоритетних бюджетних програм та напрямків діяльності органів місцевого самоврядування. В умовах обмеженого рівня бюджетних ресурсів має сприяти встановленню ефективного та раціонального способу надання суспільних послуг та споживання бюджетних ресурсів.

Поточний контроль — здійснюється у процесі виконання бюджетів та кошторисів бюджетних установ та регулювати:

- економічність на базі первинних документів, оперативно попереджати збитки;
- ефективність на базі даних бухгалтерського обліку реагувати на ефективність господарської діяльності;
- відповідність дотримуватися встановлених норм та пріоритетів політики; додержання фінансової дисципліни.

Остаточний контроль — здійснюється після складання звітності про виконання бюджетів та звітності про виконання кошторисів бюджетних установ у ході аудиту та проведення загальної бюджетної оцінки фінансового стану місцевого бюджету. Метою цього контролю є встановлення:

- порушення бюджетного законодавства та дотримання встановлених пріоритетів;
- законність проведених операцій;
- достовірність звітності;
- зловживання та заходи щодо усунення порушень;
- необхідність притягнення винних до відповідальності.

Перевірка виконання чинних нормативних актів щодо бюджету, фінансів і контролю, зокрема, законів України про бюджетну систему, про Державний бюджет України на поточний рік, відповідних указів Президента України та інших нормативних актів у частині, яка стосується цих ділянок роботи фінансових і казначейських органів (у ревізорів є конкретний перелік питань, які треба вивчити) [2].

Перевірка наявності та правильності розрахунків і обґрунтувань обсягів доходів бюджету на поточний рік. При цьому застосовуються методи аналізу бази планування за даними минулого періоду, урахування змін дохідної бази планового періоду, ужитих заходів з розширення дохідної бази, особливо в умовах дотаційного бюджету. Оцінка стану виконання дохідної частини бюджету за місяцями, кварталами року. Використовуючи дані звітності

фінансового органу та податкової інспекції про доходи, заборгованість платників податків, списання заборгованості платників, донарахування за актами ревізії, ревізор аналізує дані для уточнення програми ревізії, визначення ревізованих об'єктів для повторного контролю. Перевірка дотримання нормативів відрахувань від загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів до місцевих бюджетів. Методом нормативно-правової перевірки ревізор перевіряє дотримання затверджених нормативів відрахувань до різних бюджетів, а методом зустрічної перевірки у відділеннях банків, податкових інспекціях та в бухгалтерії фінансових органів визначає правильність розрахунків за обсягами доходів і своєчасність їхнього зарахування на поточний бюджетний рахунок бюджету. Особлива увага звертається на правильність перерахунків при наявності операцій з повернення платнику податку переплат, виправлення помилок за минулі дати, періоди. Важливо також вивчити дані рахунків про надходження доходів за кодами «Інші доходи», нез'ясовані надходження [3].

Основні напрями контролю видаткової частини місцевих бюджетів:

- 1) перевірка обґрунтованості планування видатків бюджету на поточний рік за галузями, видами видатків у розрізі кодів економічної класифікації (методами аналізу та техніко економічне обґрунтування бази за попередній рік).
- 2) перевірка обґрунтованості внесення змін до кошторисів видатків розпорядників коштів, бюджетних установ протягом поточного року.
- 3) оцінка виконання видаткової частини бюджету за ревізований період за місяцями, кварталами року, виявлення відхилень та причин їхнього виникнення: за видами поточних видатків захищених статей видатків (заробітна плата з нарахуваннями, витрати на харчування, медикаменти), за розпорядниками коштів (установи освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту населення), капітальними витратами (капремонт, придбання основних засобів).
- 4) перевірка дотримання чинного порядку фінансування з бюджету, своєчасності та повноти фінансування заходів, передбачених бюджетом: бюджетних установ, цільового фінансування підприємницьких структур,

цільових програм соціального напрямку. При цьому ретельно вивчаються в бухгалтерії фінансового органу дані первинних документів, книги обліку асигнувань і касових видатків, дані меморіальних ордерів № 1 за кредитом рахунку «Поточний рахунок місцевого бюджету», платіжних доручень на перерахування коштів та розпоряджень бюджетних відділів фінансового органу на фінансування [4].

У процесі перевірки необхідно з'ясувати:

1) чи не було випадків перерахування грошових коштів з основного поточного рахунку бюджету на видатки, не передбачені бюджетом, у більших розмірах, ніж передбачено бюджетом, на фінансування позабюджетних фондів та на інші необґрунтовані та непередбачені чинним законодавством заходи;

2) чи не приймалися органами місцевого самоврядування рішення про спрямування бюджетних коштів на видатки, не передбачені бюджетом. Такі рішення можуть прийматися тільки за наявності доходу, додатково одержаного в процесі виконання бюджету, перевищення доходів над видатками або якщо вишукано додаткові фінансові ресурси, які покривають ці видатки;

3) чи не було випадків спрямування коштів бюджету на депозитні рахунки в банках з посиланням на те, що нібито в бюджеті є тимчасово вільні кошти, хоча фактично окремі видатки, передбачені бюджетом, своєчасно не фінансувалися.

Для виявлення таких порушень використовуються: метод нормативно-правової перевірки на відповідність операцій чинному законодавству, метод порівняння даних за відповідний період про розміри фінансування у відсотках до затверджених сум, особливо по захищених статтях видатків, щодо обґрунтованості обсягів фінансування окремих розпорядників коштів, методи аналізу та порівняння даних про затверджені за кошторисом видатки, фактично профінансовані обсяги та залишки, непокриті фінансуванням на певні дати місяця.

Слід відзначити, що операції з поточного рахунку бюджету за весь ревізований період перевіряються не вибірково, а суцільним способом, тобто за

кожною операцією по меморіальному ордеру, виписках банку, розпорядженнях бюджетного відділу фіноргану та платіжних дорученнях на фінансування. Обов'язково контролюється повнота виписок банку з поточного рахунку бюджету та додатків до нього. У разі виникнення сумнівів можуть застосуватися зустрічні перевірки операцій в установах банків, в організаціях, якими перераховано кошти. Ретельно контролюються операції з фінансування апарату управління місцевого самоврядування (дотримання лімітів видатків, капітальні витрати тощо) [5, 5].

Метою перевірки формування та використання коштів місцевих бюджетів є об'єктивна необхідність комплексно оцінити роботу територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у фінансовій сфері, їх спроможність ефективно забезпечувати життєдіяльність існуючого господарства території, ощадливо використовувати наявні фінансові ресурси та вишукувати додаткові джерела наповнення бюджету.

Особливості фінансування соціально-культурних цілей полягають у тому, що більшість із них гарантуються Конституцією. Держава повинна гарантувати задоволення пріоритетних потреб громадян та суспільства, які вона не може цілком довірити кожному громадянину самостійно. Так, гарантується охорона здоров'я, яка забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних та оздоровчо-профілактичних програм. Держава забезпечує доступність та безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних навчальних закладах [6, 57].

Список використаних джерел:

1. Булавинець В. М. Впровадження програмно-цільового методу у бюджетний процес на місцевому рівні: теоретичні та практичні аспекти: Луцьк: ВІЕМ, 2011. 247 с.

2. Деякі питання розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів: Постанова Кабінету Міністрів України від 8.12.2010 р. № 1149 [Електронний ресурс].

Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1149-2010-%EF>

3. Валовий внутрішній продукт у 1990-2010 роках Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

4. Методичні рекомендації щодо проведення оцінки економічної і соціальної ефективності виконання державних цільових програм: Наказ Міністерства економіки України від 24.06.2010 р. № 742

5. Ш Бланкарт, О. Терещенка; Вступ до фінансової науки Київ. 2000. 654 с.

6. Андрієнко О. М. Кошторисне фінансування закладів охорони здоров'я Ірпінь: НУ ДПС України, 2009. с. 576